

DRI2010 Rettskilder og informasjonssøking

Introduksjon

Dag Wiese Schartum

Emnet handler om rettskilder med vekt på lover

Lovtekster
Lovforarbeider
Rettspraksis
Andre myndigheters praksis
Privates praksis
Rettsoppfatninger
Reelle hensyn

I emnet legger vi hovedvekt på formelle lover

Begrunnelsen er at lover har særlig stor betydning innen forvaltningsretten (som er spesielt relevant for forvaltningsinformatikken)

Når brukes lover?

Hvordan blir lover til?

Hvordan styres lovgivningsprosessen?

Hvordan er lover bygget opp?

Hvordan kan vi søke og finne lover?

Hvordan finner vi fram i den enkelte lov?

Når brukes lover?

- Når må lov brukes?
 - Når legalitetsprinsippet krever det
 - For å endre annen formell lov
- Når kan/bør lov brukes?
 - Når det er behov for helhetlig regulering
 - Når det er stort behov for forutberegnelighet
 - Når det er behov for demokratisk diskusjon/forankring
 - Når en ønsker å sikre tilgjengelig regelverk

I praksis brukes lovvedtak ofte

Langt de fleste lovvedtak er endringslover

Hvordan blir lover til?

- **Initiativ**
 - Regjeringen
 - Anmodning fra Stortinget
 - Private lovforslag
(Enkelte lovforslag har bakgrunn i internasjonale forpliktelser (EØS-avtalen, konvensjoner mv.) Det opprinnelige initiativet kan selvsagt komme "hvor som helst" i det sivile samfunnet, men kanaliseres gjennom regjering, Stortinget eller partier på Stortinget)
- **Utredning**
- **Offentlig høring**
- **Behandling i departementet og regjeringen**
- **Komitebehandling i Stortinget**
- **Lovvedtak i Stortinget**
- **Sanksjonering av Kongen i statsråd**
- **Publisering i hht lov om Norsk Lovtidend (c/o Lovdata)**

Hvordan styres lovgivningsprosessen?

- Mandat til utredningsgruppe mv.
- Utredningsinstruksen med veileder
- Lovteknikkheftet
- Veiledere for utvalgsarbeid (ledere og sekretærer)
- Om R-konferanser (f.eks. utredningsutvalg og lovsaker)
- Om Statsråd (jf. kap. 5 om sanksjon av lover mv. og kap. 8 om oppnevning av utredningsutvalg mv)
- Grunnloven § 75 flg.
- Stortingets forretningsorden
- Lov om Norsk Lovtidend (med forskrifter)

Hvordan er lover bygget opp?

- Hvor detaljert lovteksten er varierer
 - Normalt inneholder loven én eller flere forskriftshjemler
 - Noen lover stiller mest opp rammer for forskrifter ("fullmaktslover")
- Noen standard elementer i lover:
 - Formål
 - Saklig virkeområde (hva gjelder loven for?)
 - Stedlig virkeområde (hvor gjelder loven?)
 - Definisjoner (legaldefinisjoner)
 - Sanksjoner mv. (tvangsmulkt, overtredelsesgebyr, erstatning, straff)
 - Forskriftshjemler (ofte spredt rundt i loven, til slutt i enkeltparagrafer)
 - Ikraftsetting
 - Overgangsregler
 - Endringer i andre lover

Standardelementene finnes særlig i innledningen og avslutningen av lovteksten

Hvordan kan vi søke og finne lover?

- Alle lover er tilgjengelig hos
 - Lovdata.no (åpen basistjeneste, betalt "proff-tjeneste")
 - Rettsdata.no (betalt tjeneste)
- Regjeringens lovdokumenter finnes på Regjeringen.no under "Dokumenter"
- Stortingets lovdokumenter finnes på Stortinget.no under "Lovsak"
- De fleste offentlige etater og private organisasjoner lenker direkte til Lovdatas tjenester
- Unngå å (kun) bruke andre lovtekster enn de som finnes på nevnte nettsteder, fordi det er fare for at tekstene ikke er tilstrekkelig oppdaterte

Hvordan finner vi fram i den enkelte lov?

- Let etter enkelte av standardelementene først; særlig er disse viktig:
 - Formål
 - Saklig virkeområde (hva gjelder loven for?)
 - Stedlig virkeområde (hvor gjelder loven?)
 - Definisjoner (legaldefinisjoner)
 - Ikraftsetting
- Legg merke til kapitteloverskrifter og overskrifter på den enkelte bestemmelse
- Slå opp i "Merknader til den enkelte bestemmelse" (spesialmotiver) som vanligvis står i nest siste kapittel i lovproposisjonen (Prop. L)
- Merk at komitéinnstillingen (Innst. L) kan ha avvikende innhold ift. Prop. L
- Selvsagt er også *andre rettskilder* (rettspraksis, forvaltningspraksis mv.) relevante og nødvendige å undersøke dersom en skal kunne ta sikker stilling til hvilke rettsregler som gjelder